

BBABAC – Bacheloroppgave 2023 Vår

Bacheloroppgave

Skolene sitt arbeid med problematisk og skadelig seksuell atferd

---

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i barnevern

UIS 17.03.2023

Kandidatnummer: 6080

Antall ord: 9 982

1. Innledning.....	4
1.1. Bakgrunn for valg av tema.....	5
1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensning.....	5
1.3 Begrepsavklaringer	6
1.3.1 Barn.....	6
1.3.2 Signifikante andre	7
1.3.3 Signifikante andre i skolen.....	7
1.3.4 Tverrprofesjonelt samarbeid	7
1.3.5 Seksualitet	7
1.3.6 Barnets seksuelle uttrykk	8
1.3.7 Valg av ord.....	8
1.4 Formål med oppgaven.....	8
2.0 Teoretisk forståelsesramme.....	8
2.1 Sosialkonstruktivistisk tilnærming til seksualitet	9
2.2 Michel Foucault sin fremstilling om seksualitetens historie; selvforholdspraksiser	9
2.2.1 Hjelpende praksis og <i>eksternalisering</i>	9
2.3 George H. Mead om speilingsteori	10
2.3.1 Selvoppfyllende profetier.....	10
2.4 Lev S. Vygotskij om utviklingssonen	10
2.5 Seksualiteten i dagens forståelsesramme	11
2.5.1 Aldersadekvat/sunn seksualitet	11
2.5.2 Problematisk seksuell atferd	12
2.5.3 Skadelig seksuell atferd	12
3.0 Metode	12
3.1 Litteraturstudie som metode.....	13
3.2 Datainnsamling	13
3.3 Kildekritikk	17

4.0 Presentasjon av funn ved hjelp av oversiktstabell	18
4.1.1 Relevans for oppgavens problemstilling.....	20
4.2 Diskusjon	22
4.2.1 Dominerende praksiser og forståelsesrammer på arbeidsplassen.....	22
4.2.2 Tverrprofesjonelt samarbeid; begrensninger og muligheter for ressursytelse	24
4.2.3 «Trafikklyset» som faglig verktøy og ressurs for fagpersoner i skolen.....	25
4.2.4 Seksualitetsundervisningen.....	26
4.2.5 Fagpersoner i arbeidet med problematisk og skadelig seksuell atferd.....	28
5.0 Avslutning.....	30
Litteraturliste.....	31

1. Innledning

Gjennom lek får barnet muligheten til å utforske egen og andres kropp, og i utforskning dannes det læring om kroppen, grenser og samspill (Aasland, 2014, s. 74). Det kan oppleves utfordrende for ansatte i skolen når de skal skille mellom uskyldig lek og lek som inneholder elementer av tvang eller makt, og hvorvidt alle deltakere opplever leken som gjensidig (Ingues & Kleive, 2011, s. 33). Seksuelle handlinger som ikke er aldersadekvate eller går i mot samfunnets forståelse av barns seksualitet kan omtales som bekymringsfull eller skadelig seksuell atferd (Hackett, 2014, s. 26). Dersom barnet uttrykker bekymringsfull eller skadelig seksuell atferd kan barnet utgjøre en risiko for seg selv, og andre. Tall fra 2019 viser til at omtrent 1 av 5 barn blir utsatt for seksuelle overgrep av jevnaldrende (Hafstad, 2019, s. 88).

Barn som utviser bekymringsfull og skadelig seksuell atferd har behov for hjelp og regulering (Øverli et al., 2018, s. 9). Det kan virke forebyggende dersom fagpersoner er bevisste på hva som kjennetegner aldersadekvat seksualitet og ikke, og mulig fange opp elever som er utsatt for omsorgssvikt, eller barn som behøver ekstra tilrettelegging for god sosial fungering (Draugedalen & Kleive, 2022, s. 43; Hegge, 2018; Ingnes & Kleive, 2011, s. 85). Forskning viser til at 2/3 deler av barn med bekymringsfull og skadelig seksuell atferd har erfaringer med omsorgssvikt og/eller er utsatt for ulike former for vold og overgrep (Hackett, 2014, s. 39). Det er også funn som viser at jo yngre barnet med bekymringsfull eller skadelig seksuell atferd er, jo større sannsynlighet er det for at barnet har vært utsatt for seksuelle overgrep (Hackett, 2014, s. 28). Avvikende seksuell atferd kan også være tegn på tilknytnings-, kommunikasjons- og/eller reguleringsvansker. Barn som uttrykker bekymringsfull og skadelig seksuell atferd, har flere likhetstrekk med generelle og mer alvorlige atferdsproblemer (Jensen et al., 2016). Atferden kan også komme til uttrykk ved usikkerhet rundt kjønn og identitet eller manglende kunnskaper om seksualitet (Seksuellatferd, u.å.a.) Barn med utviklingshemning kan oppleve utfordringer med å forstå andres perspektiver under sosial samhandling og ha vansker med egen grensesetting. Disse barna behøver veiledning for å uttrykke egen seksualitet på en trygg og god måte (Seksuellatferd, u.å.f.)

En forståelsesramme om seksualiteten som lenge har vært dominerende i samfunnet, er at seksualitetens formål er reproduksjon. Dette kan omtales som *reproduktiv atferd* (Hegge, 2018, s. 30). Til tross for at kunnskapsfeltet om seksualitet og barndom har utviklet seg, er seksualiteten fremdeles i stor grad tabu. Manglende oppmerksomhet på temaet kan øke

risikoen for at barn utsettes for moraliserende kommentarer, i et forsøk på å regulere atferd som i utgangspunktet er sunn (Ingenes & Kleive, 2011, s. 80). Først og fremst tenker jeg at det er viktig å forstå seksualiteten som en integrert del ved menneskets natur, og hvordan ulikt forskningsfokus, barnesyn og seksualitet i samfunnet påvirker vår tolkning av seksualitetens uttrykk – før vi kategoriserer atferd som god eller ond, og riktig eller gal.

1.1. Bakgrunn for valg av tema

Helsedirektoratet har publisert nasjonale faglige retningslinjer med fokus på tidlig oppdagelse av utsatte barn. Retningslinjene legger føringer for praksiser og rutiner hos virksomheter som jobber med barn. Det presiseres at ansatte i skoler og barnehager bør ha kunnskap som kan bidra til å oppdage utsatthet, herunder kunnskap om normalutvikling (Helsedirektoratet, 2019). Dette innebærer også aldersadekvat seksuell utvikling. Skolen er en arena hvor barn tilbringer størstedelen av dagen sin. Skolens personal vil derfor være sentrale i arbeidet med å avdekke tegn på utsatthet og sårbarhet blant barn (Vorland et al., 2018, s. 19).

Min interesse for oppgavens tema ble til etter en praksisperiode hos et av landets Nok.-sentre; et lavterskel hjelpetilbud og fagressurs om seksuelle overgrep (Nok. Sør-Vest, u.å.). En del av det utadrettede forebyggende arbeidet på senteret er å tilby forebyggende undervisning om seksualitet, grenser og seksuelle overgrep til barneskoler i distriktet. Undervisningsopplegget har som hensikt å være et supplement til skolen sitt arbeid med å forebygge og avdekke tegn på seksuelle overgrep. Gjennom veiledning i praksis fikk jeg rom til å reflektere rundt erfaringene jeg gjorde meg, og jeg kjente en voksende nysgjerrighet rundt forståelse og tolkning av barns seksuelle uttrykk.

1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensning

På bakgrunn av presentert tema er problemstillingen formulert som følgende;

«Hvordan kan ansatte i barneskolen arbeide med problematisk og skadelig seksuell atferd?»

Det ble valgt å ekskludere to sentrale og vel så viktige perspektiver i forståelsen av barnets seksualitet og uttrykk; familie- og traumeperspektivet. Disse perspektivene inviterer inn til andre fagområder, aktører og profesjoner som hovedsakelig befinner seg utenfor skolene. De kan dog benyttes under et tverrprofesjonelt samarbeid – som jeg kommer tilbake til senere i besvarelsen.

Puberteten inntreffer jenter rundt 10-årsalderen, og gutter rundt 12-årsalderen. Gjennom denne pubertetstiden vil barn oppleve endringer både fysisk, mentalt og følelsesmessig (Norsk Helseinformatikk, 2021). Parallelt med hormonelle endringer øker også barnets bevissthet om egen seksuell identitet (Innes & Kleive, 2011, s. 41). Disse endringene kan være ukomfortable og skape forvirring, og i et forsøk på å orientere vår egen seksuelle identitet, byr pubertetsalderen på større grad av utforskning av egen og andres kropp (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, u.å.).

Den gjennomsnittlige alderen hos mindreårige anmeldte for seksuelle overgrep/krenkelser mot jevnaldrende, er 13 år (Politiet, 2019, s. 92).

Det er på ingen måte ment som en antydning at punktene presentert over er årsaksfaktorer for seksuelle krenkelser og seksuallovbrudd. Det som er ønskelig å fremheve er hvor viktig tidlig innsats er for å forebygge bekymringsfull og skadelig atferd, ved å belyse de overnevnte risikofaktorene i kapitlet. Disse vurderingene har jeg lagt som grunnlag til avgrensningen av oppgavens problemstilling.

1.3 Begrepsavklaringer

1.3.1 Barn

Barn er juridisk definert som et menneske under 18 år, jf. lov av 21.mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (Menneskerettsloven, 1999) vedlegg 8 om barns rettigheter (BK) artikkel 1. I denne besvarelsen omtales derfor alle mennesker under 18 år som barn. I en av fagbøkene anvendt i besvarelsen omtales *pre-teens*; dette tolker jeg som tidlig tenåring og referer til som barn.

1.3.2 Signifikante andre

Begrepet «signifikante andre» kan hentes ut fra sosialpsykologiske perspektiver. Et eksempel er sosialpsykologen Georg Herbert Mead (1863-1931) sine teorier om hvordan ulike sosiale forhold spiller sentrale roller i sosialiseringprosessen, herunder også andre aktører som *den generaliserte andre* (Mead, referert i Frønes, 2006, s. 55). Disse aktørene kan også omtales som *de signifikante andre*; individer med påvirknings- og medvirkningskraft i sosialiseringprosessen, og som har en betydelig rolle i identitetsutviklingen vår (Schieffloe, 2019, s. 307).

1.3.3 Signifikante andre i skolen

Sullivan betrakter lærere som signifikante andre, fordi de innehar en unik mulighet til å danne nære relasjoner til sine elever, og kan dermed påvirke barnets identitetsutvikling (Sullivan, 1953, referert i Draugedalen & Kleive, 2022, s. 86).

1.3.4 Tverrprofesjonelt samarbeid

Et tverrprofesjonelt samarbeid dannes når ulike profesjoner og yrkesgrupper inngår et samarbeid med et felles overordnet mål (Almås et al., 2018, s.8). Tverrprofesjonelt kan også omtales som flerfaglig, og kan brukes om både intern og eksternt samarbeid på arbeidsplassen (Nordby et al., 2013, s. 223). I denne besvarelsen brukes tverrprofesjonelt samarbeid om både det interne og eksterne samarbeidet i skolene.

1.3.5 Seksualitet

Seksualiteten anses i dag som en grunnleggende del av det å *være* et menneske. Den begrenses ikke av seksuelle handlinger, og kan komme til uttrykk gjennom; «(...) tanker, fantasier, lyster, holdninger, verdier, atferd, praksis, roller og relasjoner.» (Seksuellatferd, u.å.d). Det eksisterer flere definisjoner som omtaler seksualitet, men jeg har valgt å referere til seksuellatferd.no sin definisjon, fordi den digitale fagressursen benyttes videre i besvarelsen.

1.3.6 Barnets seksuelle uttrykk

Med uttrykket «barnets seksuelle uttrykk» referer jeg til barnets ulike måter for å fremme sin seksualitet på. Dette kan være gjennom atferd, kontaktøking, lek, spørsmål, interesser, og mer.

1.3.7 Valg av ord

Ved skildringer av barn som utsetter andre for bekymringsfulle og skadelig seksuelle handlinger, har jeg valgt å referere til disse som «barn som begår/barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd». I forsøket på å forstå handlingens natur vil det være essensielt å skille mellom voksne og barn (Helsekompetanse, u.å.). Uttrykket har nødvendigvis ikke som hensikt å gjøre andre vondt eller bevisst overskride andres grenser, men kan være resultat av misforståelser, uvitenhet og/eller diagnoser/utfordringer som gjør samhandling vanskeligere. Jeg ønsker gjennom denne besvarelsen å belyse hvor utsatte disse barna er, og ønsker derfor ikke å tildele dem stigmatiserende definisjoner eller roller.

1.4 Formål med oppgaven

Denne oppgaven handler om bevisstgjørelse av hvilke muligheter og begrensninger som eksisterer i skolens arbeid med barnets seksualitet. Oppgaven belyser også skolens rolle som forebyggende instans i arbeidet med barnets seksuelle utvikling.

2.0 Teoretisk forståelsesramme

I dette kapitlet presenteres utvalgte teorier jeg mener kan bidra til å belyse oppgavens problemstilling. Oppgaven har en overordnet sosialpsykologisk tilnærming, og det ble valgt å anvende teorier fra sosialkonstruksjonismen; Foucault om seksualiteten, Vygotskij's utviklingszone og Meads speilingsteori. Jeg anser Michel Foucault sine teorier om menneskers seksualitet som en sosial konstruksjon relevante fordi disse teoriene gir en innsikt i seksualitetshistoriens utvikling. Lev S. Vygotskij sin teori om den nærmeste utviklingssonen, kan anvendes i relevans til utviklingsperspektivet hos barn i skolen. George H. Mead sin speilingsteori belyser hvordan vi mennesker er sentrale i sosialiseringprosessen. Her ser jeg en relevans i forhold til skolen som en arena for både sosialisering og læring.

2.1 Sosialkonstruktivistisk tilnærming til seksualitet

Foucault (1984) hevdet at kultur påvirker hvordan vi konstruerer oss til å opptre på en «passende» måte i forhold til ideen om rett og galt (Foucault, 1984, referert i Lock & Strong, 2014, s. 317). Ifølge Foucault (1984) vil altså mennesker forsøke å tilpasse seg måter å leve på – i tråd med den dominerende kulturen – på slik måte at det danner seg som en «sannhet» for oss (Foucault, 1984, referert i Lock & Strong, 2014, s. 327). Foucault sine teorier om kulturens påvirkning kan vise til at det som anerkjennes som kulturelt akseptabelt påvirker menneskers tolkning av hva som er riktig og galt å leve etter, hvilke væremåter som er passende, og hva som utfordrer det «sosiale systemet». Med en slik tilnærming vil tanken om riktig og galt, normalt og avvikende være kontekstbasert i forhold til tid, sted og kultur.

2.2 Michel Foucault sin fremstilling om seksualitetens historie; selvforholdspraksiser

Foucault (2001) analyserte diverse selvforholdspraksiser. Han refererte til «avholdsmodellen» i kristendommen. Avholdsmodellen referer til den *dydige helt* som evner å velge vekk nytelse og fristelse og utgjør en form for *seksualmoral* (Foucault, 2001, s. 27). *Moral* kan defineres som; «(...) et sett av verdier og handlingsregler som retter seg til individer eller grupper gjennom ulike preskriptive apparater...» (Foucault, 2001, s. 33). Foucault (2001) mente ikke at seksualmoralen har vært med å forme senere tenkning, men hevdet at refleksjoner rundt moralske valg og seksualitet ble tidlig - og fremdeles blir, reflektert over til en viss grad (Foucault, 2001, s. 29). Dette mener jeg kan være relevant i forståelsen av seksuell tiltrekning, seksuelle uttrykk, tanker og fantasier.

2.2.1 Hjelpende praksis og *eksternalisering*

Foucault (1997) rettet et kritisk søkelys på hvorfor visse praksiser og diskurser er mer fremtredende enn andre, og hvordan det påvirker vår hjelpende praksis (Foucault, 1997, referert i Lock & Strong, 2014, s. 330). Ifølge Foucault (1997) er en sentral utfordring i hjelpende praksis å avdekke de dominante forståelsene som ligger til grunn for utøvende praksiser. Ekspertise og kunnskap endres over tid, og kan være forskjellige i ulike kontekster (Foucault, 1997, referert i Lock & Strong, 2014, s. 331). White og Epston (1990) anvender Foucault sine teorier om hjelpende praksiser og illustrerer en praksis kalt *eksternalisering*.

Ved eksternalisering av et fenomen, forsøker man å adskille mennesket fra selve problemet (White & Epston, 1990, referert i Lock & Strong, 2014, s. 323).

2.3 George H. Mead om speilingsteori

George H. Mead (1962) var interessert i sosialiseringsprosessen og hvordan sosiale forhold bidrar til å forme oss. Speilingsteorien tar utgangspunkt i hvordan mennesker danner seg en identitet og forståelse av selvet, gjennom interaksjon med andre (Mead, 1962, referert i Almås et al., 2018, s. 114). Med en slik forståelse vil barnet være mottaker av formidlinger om normer, verdier og holdninger i en kulturell reproduksjon. Denne kulturelle reproduksjonen kan for eksempel oppstå formelt i undervisningssammenheng mellom lærer og elev. Den kan også oppstå uformelt i skolens ganger og utearealer, med jevnaldrende og andre voksne.

2.3.1 Selvoppfyllende profetier

Gjennom speilingsteorien kan selvoppfyllende profetier tolkes som et fenomen som skapes gjennom tildeling av egenskaper og stereotyper, i samhandling med andre. Menneskene rundt oss hevdes å være bidragende til bevisstgjørelsen av selvet, og det er gjennom utveksling av språk og uttrykk at vi lærer å forstå hverandre og oss selv (Østerberg, 2012, s. 82). Dersom signifikante andre tildeler barnet stigmatiserende og negative egenskaper gjennom tolkning av barnets atferd og uttrykk, kan det i ytterst konsekvens resultere i en *negativ selvoppfyllende profeti*, og påvirke videre utvikling. Denne tildelingen av egenskaper kan foregå ubevisst. Eksempelvis kan barnevernspedagogen i klasserommet ha en *farget* tolkning av barnets seksuelle uttrykk basert på egen førforståelse og fagfelt. Isdal omtaler risikoen for at fagpersoner som jobber med vanskelige saker kan bli *farget* av erfaringene, og dermed møte fremtidige saker med en forventning om samme utfall (Isdal, 2017, s. 110).

2.4 Lev S. Vygotskij om utviklingssonen

Lev S. Vygotskij (1978) sin teori om utviklingssonen kan forsøkes å anvendes som et psykologisk verktøy for læring. Den proksimale utviklingssonen kan tolkes ulikt, men relevant for denne problemstillingen er hvordan dette kan benyttes som verktøy i læringsarenaer. Vygotskij (1978) definerte den proksimale utviklingssonen som en sone mellom det faktiske utviklingsnivået barnet befinner seg i, og nivået for den potensielle

utviklingen (Vygotskij, 1978, referert i Lock & Strong, 2014, s. 153). For at barnet skal havne i denne sonen, krever det at fagpersonell evner å tilpasse undervisningsopplegget til elevens faktiske utviklingsnivå. Dersom undervisningsopplegget ikke tilpasses etter individuelle behov, vil det risikeres at elever havner utenfor sonen og ikke evner å tilegne seg ny kunnskap (Lock & Strong, 2014, s. 153). Eksempelvis vil både læreren og barnevernspedagogen ha innfallsvinkler til opplæringen med fokus på barnets utviklingspotensial (Berg & CollinHansen, 2012, s. 26). Lærerne har derimot det overordnede ansvaret for at *hele* klassen skal oppnå kompetansen beskrevet i de ulike læreplanene (Utdanningsdirektoratet, 2022). Fra et barnevernfaglig perspektiv vil den faglige oppmerksomheten være rettet mot utsatthet, og mer individuelt rettet mot enkeltelever med utfordringer (Berg & Collin-Hansen, 2012, s. 28). Med dette i betraktning tenker jeg at et samarbeid mellom lærere og barnevernspedagoger kan bidra til å gi rom for de ulike utviklingssonene i klasserommet, og dermed også tilrettelegge læreplanene i samsvar med de ulike utviklingssonene.

2.5 Seksualiteten i dagens forståelsesramme

I et forsøk på å redegjøre for barn og unges ulike seksuelle uttrykk ønskes det å presisere, som tidligere nevnt, at det anses som *normalatferd* og avvikende er kontekstbasert (kulturelt) og avhengig av barnets alder og modenhet (Draugedalen & Kleive, 2022, s. 19). Dermed vil dette ikke være en uttømmende redegjørelse, men det vil forsøkes å gi en pekepinn på hva som skiller uttrykkene.

2.5.1 Aldersadekvat/sunn seksualitet

Gjennom 1700-tallet ble flere underbegreper på *seksualiteten* formulert. Det som skulle definere normalatferden var begrepet *seksualmoralen* (Hegge, 2018, s. 31). I dag kan seksualmoralen omtales som aldersadekvat eller sunn (Myhre, 2016, s. 104). Dette definerer det normale mot det avvikende (Hegge, 2018, s. 31). Atferden anses som sunn og inneholder nysgjerrige og eksperimentelle elementer som samsvarer med barnets alder og modenhet (Seksuellatferd, u.å.e, s. 3). Slike uttrykk kan formidles gjennom lek med jevnaldrende. Atferden kan tolkes som sunn og aldersadekvat dersom barn i leken viser gjensidig interesse, nysgjerrighet og modenhet, med fravær av tvang og trusler (Seksuellatferd, u.å.e, s. 4). Denne atferden beskrives som «grønn» i kartleggingsverktøyet «Trafikklyset» (Seksuellatferd, u.å.e, s. 4).

2.5.2 Problematisk seksuell atferd

Problematisk seksuell atferd vekker bekymring og anses som upassende i forhold til barnets utviklingsnivå (alder og modenhet) (Draugedalen & Kleive, 2022, s. 19). Atferden kan inneholde grenseoverskridende elementer, og virke krenkende overfor andre (Draugedalen & Kleive, 2022, s. 67). Eksempler på seksuell atferd som kan vekke bekymring er; atferden som utmerker seg spesielt (intensitet og hyppighet) (Øverli et al., 2018, s. 17), og/eller dersom det eksisterer maktforskjeller i interaksjon med andre (Seksuellatferd, u.å.a). Denne atferden beskrives som «gul» i kartleggingsverktøyet «Trafikklyset» (Seksuellatferd, u.å.e, s. 5).

2.5.3 Skadelig seksuell atferd

Skadelig seksuell atferd forkortes til SSA i fagfeltet og diverse litteratur. Atferden er krenkende og skadelig både for barnet som utsettes for handlingen(e), og barnet som utfører handlingen(e). Kjennetegn ved slik atferd kan være handlinger av overdreven, hemmelighetsfull og tvangspreget karakter (Seksuellatferd, u.å.c). Ifølge Briggs (2012) kan atferden komme til uttrykk ved at barn og unge «(...) lokker, truer, overtaler, lurer eller bestikker andre barn til å delta i seksuell aktivitet...» (Briggs, 2012, referert i Ey & McInnes, 2022, s. 18, *oversatt av meg*). Generelt kan SSA identifiseres ved at atferden inneholder ikkealdersadekvat seksuell atferd (Øverli et al., 2018, s. 16). Denne atferden beskrives som «rød» i kartleggingsverktøyet «Trafikklyset» (Seksuellatferd, u.å.e, s. 6).

3.0 Metode

Metode er en systematisk fremgangsmåte å benytte for å tilegne seg ny kunnskap og har som hensikt å systematisere innhenting eller etterprøving av kunnskap (Dalland, 2020, s. 53). Metoden bistår med instruksjoner i søken etter relevant informasjon og kunnskap, og ved valg av metodisk fremgangsmåte stilles det krav til at den enkelte har vurdert *hva* en ønsker å redegjøre og *hvilken* informasjon en søker (Dalland, 2020, s. 56).

3.1 Litteraturstudie som metode

I lys av formulert problemstilling har jeg landet på litteraturstudie som metode.

Litteraturstudie er en systematisert og kritisk gjennomgang av allerede eksisterende litteratur, og har som hensikt å avdekke kunnskapsstatusen på feltet en ønsker å undersøke (Jacobsen, 2010, s. 109; Thidemann, 2019, s. 77). Søket gjøres hovedsakelig manuelt gjennom diverse databaser (Thidemann, 2019, s. 81). I utgangspunktet hadde jeg sett for seg å benytte kvalitativ forskningsintervju som metode (Kvale & Brinkmann, 2015). Det eksisterer derimot reelle begrensninger ved utførelse av kvalitative forskningsintervjuer. Først og fremst er det et overordnet forskningsetisk spørsmål rundt *hvem* informantene er, og hvorvidt jeg kan ivareta sensitiviteten i tematikken. Det foreligger strenge etiske retningslinjer ved gjennomføring av intervju i helse- og sosialfeltet (Thidemann, 2019, s. 74). En fordel ved å benytte intervjuer av fagpersoner derimot, er tilgangen til dybdekunnskap og at kunnskap jeg innhenter er direkte fra primære kilder (Jacobsen, 2010, s. 52).

På den andre siden har jeg en tidsbegrensning og et helt nytt prosjekt foran meg. Jeg kjenner et behov for å ta meg *tid* til orientering gjennom fagstoff, utvalgt tematikk og retningslinjer for oppgaven. For å få oversikt i forskningsstatusen på feltet, ser jeg at jeg må gå bredt ut i allerede eksisterende tall og data. Det er behov for å undersøke ut hva som er forsøkt, hva som fungerte og ikke. Dermed ble det besluttet å gjennomføre et kvalitativt litteraturstudie, for å få bredere innsikt og kunnskap om det jeg videre skal skrive om.

3.2 Datainnsamling

I søket etter relevant litteratur ble det tatt utgangspunkt i overordnet tematikk og definert problemstilling. Det ble anvendt kunnskaper jeg har tilegnet meg gjennom studiets løp som forelesninger og praksis. I tillegg til kunnskaper jeg har tilegnet meg gjennom oppgaveskrivingen som tidligere og selvvalgt pensum. For å finne forskningsartikler ble hovedsakelig databasene Oria og den internasjonale databasen SocINDEX with full text, benyttet. Det ble også forsøkt å bruke Idunn, da denne databasen inneholder sosialfaglige artikler, men dette ga lite til ingen relevante funn sett opp mot oppgavens problemstilling og overordnet tematikk.

Jeg anvendte ulike kombinasjoner av relevante søkeord i prosessen. I startfasen ble norske ord benyttet; «barn», «seksualitet» og «skadelig seksuell atferd»/«SSA». Deretter kom behovet for å søke på International forskning, og søkeordene ble endret til; «children», «kids», «youth», «sexuality» og «harmful sexual behaviour»/«HSB». Videre forsøkte jeg å konkretisere det til skolen ved å anvende søkeordene; «elev», «lærer»/«teachers», «educators» og «skole», «barneskole»/«school». Jeg har tidligere kjennskap til en fagressurs jeg mener er sentral i arbeidet med barnets seksuelle uttrykk, kalt «trafikklyset»/«traffic light». Det ble av den grunn bestemt å søke etter artikler som anvender denne fagressursen i forskningen. I et forsøk på å konkretisere søkene ytterligere, ble søkene etter hvert avgrenset med ulike eksklusjons- og inklusjonskriterier som; dato for publisering, type litterært verk og språk. Avgrensingene var vitenskapelige-, og fagfelleverderte norske og engelske artikler publisert fra og med 2017. Behovet for avgrensning kom som følge av at søkeordene ga et stort antall resultater. I tillegg har jeg vært underlagt visse retningslinjer i oppgaveskrivingen i form av gyldighet.

Tabell 1, søketabell nr. 1

Dato	Database	Søkenummer	Søkeord og kombinasjoner	Avgrensning	Antall treff	Utvelgelse
20.01.23	Oria	S1	Seksualitet OG barn		166	
		S2	Seksualitet OG barn	Fra fagfelleverderte tidsskrift	17	
		S3	Seksualitet OG barn	Fra fagfelleverderte tidsskrift og mellom 2017-2022	6	Overskrifter lest: 6 Sammendrag lest: 3 Artikkel lest: 1 Artikkel utvalgt: 0
		S4	Seksualitet OG barneskole	Fra fagfelleverderte tidsskrift	0	
		S5	Skadelig seksuell atferd	Fra fagfelleverderte tidsskrift	2	Overskrifter lest: 2 Sammendrag lest: 0 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0
		S6	SSA		42349	
		S7	SSA	Fra fagfelleverderte tidsskrift	32 887	
		S8	SSA OG barn	Fra fagfelleverderte tidsskrift og mellom	8	

		S9	SSA OG barn	Fra fagfelleverderte tidsskrift og mellom 20172022	4	Overskrifter lest: 4 Sammendrag lest: 0 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0
		S10	HSB AND children	Fra fagfelleverderte artikler og mellom 20172023	48	Overskrifter lest: 6 Sammendrag lest: 3 Artikkel lest: 4 Artikkel utvalgt: 1
		S11	HSB AND children AND school	Fra fagfelleverderte artikler og mellom 20172022	16	Overskrifter lest: 16 Sammendrag lest: 2 Artikkel lest: 1 Artikkel utvalgt: 1
		S12	HSB AND children AND teachers	Fra fagfelleverderte artikler og mellom 20172022	5	Overskrifter lest: 5 Sammendrag lest: 0 Artikkel lest: 1 Artikkel utvalgt: 0
		S13	Seksualitet OG elever	Fra fagfelleverderte artikler og 20172022	0	
		S14	SSA OG elever	Fra fagfelleverderte artikler og 20172022	40	
		S15	SSA OG elever	Norsk utvalg, fra fagfelleverderte artikler og 20172022	0	
		S16	SSA OG elever ELLER barneskole	Norsk utvalg, fra fagfelleverderte artikler og 20172022	6	Overskrifter lest: 6 Sammendrag lest: 0 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0
		S17	SSA OG elever ELLER lærere	Norsk utvalg, fra fagfelleverderte artikler og 20172023	6	Overskrifter lest: 6 Sammendrag lest: 0 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0

Tabell 2, søketabell nr.

2

Dato	Database	Søkenummer	Søkeord og kombinasjoner	Avgrensning	Antall treff	Utvalgelse
23.01.23	Idunn	S1	Skadelig seksuell atferd i barneskolen	Forskningsartikler fra 2017-2021	3	Overskrifter lest: 3 Sammendrag lest: 2 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0
		S2	Skadelig seksuell atferd OG skole	Forskningsartikler fra 2017-2021	10	Overskrifter lest: 10 Sammendrag lest: 0 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0

		S3	Skadelig seksuell atferd OG lærere	Forskningsartikler fra 2017-2021	13	Overskrifter lest: 13 Sammendrag lest: 0 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0
		S4	SSA	Forskningsartikler fra 2017-2022	15	Overskrifter lest: 15 Sammendrag lest: 0 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0
		S5	SSA og barn	Forskningsartikler fra 2017-2022	10	Overskrifter lest: 13 Sammendrag lest: 0 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0
		S6	Seksualitet OG barn	Forskningsartikler fra 2017-2022	149	
		S7	Seksualitet OG barn OG skole	Forskningsartikler fra 2017-2022	57	
		S8	Seksualitet OG barn OG skole OG krenkelser	Forskningsartikler fra 2017-2022	18	Overskrifter lest: 18 Sammendrag lest: 1 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0
		S9	harmful sexual behavior AND children	Forskningsartikler fra 2017-2022	9	Overskrifter lest: 9 Sammendrag lest: 2 Artikkel lest: 0 Artikkel utvalgt: 0

Tabell 3, søketabell nr.

3

Dato	Database	Søkenummer	Søkeord og kombinasjoner	Avgrensning	Antall treff	Utvelgelse
23.01.23	SocINDE X with full text	S1	Harmful sexual bahviour AND children OR kids OR youth OR child AND school	Engelske artikler fra 2017-2022	17	Overskrifter lest: 17 Sammendrag lest: 7 Artikkel lest: 5 Artikkel utvalgt: 1
		S2	Harmful sexual behaviour AND children OR kids OR youth OR child, OR teachers OR educators	Engelske artikler fra 2017-2022	8469	
			OR school staff			
			Harmful sexual behaviour AND children OR kids OR youth OR child, OR teachers OR educators OR school staff	Norske artikler fra 2017-2022	0	

Tabell 4, søketabell nr.

4

Dato	Database	Søkenummer	Søkeord og kombinasjoner	Avgrensning	Antall treff	Utvelgelse
10.02.23	SocINDE X with full text	S1	Traffic light AND sexuality AND children	Fagfellevurderte artikler fra 2017	2	Overskrifter lest: 2 Sammendrag lest: 2 Artikkel lest: 1 Artikkel utvalgt: 1

3.3 Kildekritikk

Gjennom søkeprosessen ble det gjort kritiske vurderinger av statistikk, internasjonale funn, sekundærlitteratur og egen førforståelse. Tilgjengelig dokumentasjon er i stor grad presentert gjennom statistikk og tall (Jacobsen, 2010, s. 109), og det eksisterer forskningsetiske begrensninger ved statistikken jeg søkte etter. Undersøkelser i Norge gjort innen 2017 har vært begrenset av forskningsetiske restriksjoner. I 2017 kom det derimot en endring i Forskrift om barn mellom 12 og 16 år sin rett til selv å samtykke til deltakelse i medisinsk og helsefaglig forskning (FOR-2018-07-04-1154). Forskriftens § 1, første ledd lyder at barn 12 år og eldre kan samtykke i et begrenset antall forskningsprosjekter. Nyere funn *kan* dermed gi et mer representativt bilde enn tidligere undersøkelser, som mulig kan bidra til å redusere mørketall.

Det har også blitt rettet et kritisk blikk mot anvendelsen av internasjonal forskning, da denne oppgaven er rettet mot norske barneskoler. Gjennom søk har jeg observert at det eksisterer mer omfattende forskning utenfor Norge, og det har derfor blitt vurdert som hensiktsmessig å inkludere dette i oppgaven. Det var dog viktig å stille seg kritisk til disse funnene, ettersom det eksisterer ulike sosiale konstruksjoner i ulike samfunn, som impliserer forskjellige livssyn og syn på seksualitet. Derav vil de samme forskningsspørsmålene i andre lands forskning nødvendigvis ikke gi de samme resultatene i Norge. Ved anvendelse av internasjonale verk må sentrale begreper oversettes fra engelsk til norsk. Ergo er det viktig med et kritisk blikk mot norske sekundærkilder som benytter engelske kilder. Likeså vil min egen tolkning av engelsk litteratur påvirke denne besvarelsen ettersom jeg har oversatt alle fire artikler selvstendig.

Egen førforståelse vil være en bidragende faktor som påvirker søkeprosessen, både bevisst og ubevisst. Forforståelsen er dynamisk, og dermed vil nye inntrykk og kunnskap som har blitt

tilgjengelig for meg gjennom oppgaveskrivingen bidra til å påvirke hvilke spørsmål jeg stiller og hva det søkes etter underveis.

4.0 Presentasjon av funn ved hjelp av oversiktstabell

Videre presenteres korte sammendrag av de fire utvalgte artiklene ved å trekke fram sentrale hovedpunkter, som jeg mener står i relevans til oppgavens problemstilling.

	Artikkel	Formål	Problemstilling	Metode	Resultat
1	“Exploring teachers’ lived experiences of childhood harmful sexual behaviour at school: an interpretative phenomenological analysis” av Waters, J., Anstey, S., Clouston, T. & Sydor, A. Hentet fra	Innsikt i læreres opplevde erfaringer med SSA, og identifisere hvilke belastningsforhold som eksisterer og hvordan dette påvirket arbeidet.	Undersøke lærere sine opplevelser i arbeidet med skadelig seksuell atferd i barn-til-barn relasjoner.	Ni lærere fra to ulike spesialskoler og én nærskole ble intervjuet om sine opplevelser og refleksjoner rundt arbeidet med barns seksualitet.	Det ble avdekket at vansker i arbeid med SSA kom som følger av manglende kunnskapsfokus, nedprioritert organisatorisk støtte fra ledelsen og manglende informasjonsutveksling på tvers av ansattstaben, i tillegg til et svakt tverrprofesjonelt samarbeid.

	<i>Journal of Sexual Aggression, Vol. 27, No.2, 219-232 (2021).</i>				
2	“Preventing harmful sexual behaviour in primary schools: Barriers and solutions” av Draugedalen, K., Kleive, H. & Grov, Ø. Hentet fra <i>Child Abuse & Neglect, 121</i> (2021).	Presentere forslag til løsninger på opplevde utfordringer i forebyggingssarbeidet med SSA i barneskoler.	Hvilke utfordringer eksisterer i det forbyggende arbeidet med SSA, og hvilke løsninger eksisterer?	Fokusgruppeintervjuer med 19 informanter fra 6 ulike barneskoler i den sør-østlige delen av Norge. Informantene bestod av 15 lærere, tre rektorer og én sosialarbeider.	Funnene i studien viser at de ansatte opplevde manglende kompetanse om seksualitet og SSA. Det ble i tillegg rapportert om mangler i det eksterne tverrprofesjonelle samarbeidet.
3	“Abuse through sexual image sharing in schools: Response and responsibility ” av Jenny Lloyd. Hentet fra <i>Gender</i>	Gi innsikt i hvordan barn og unge kan uttrykke sin seksualitet på digitale arenaer	Misbruk av digital bildedeling i skolene; skolen sin rolle i forebygging, avdekking og tiltak ved SSA på nett.	Fokusgrupper, observasjoner og gjennomgang av saker, retningslinjer og prosedyrer hos 7 utdanningsinstitusjoner i England.	Funnene setter søkelys på skolens rolle i tolkningen av de sosiokulturelle normene i samfunnet, som tilrettelegger for at SSA foregår på nett, og hvordan

	<i>and Education, Vol 32, No. 6, 784-802 (2020).</i>				samfunnets syn på kjønn påvirker synet vårt på nettbasert SSA.
4	“Assessing Sexual behaviours in Children and young people: A Realistic Evaluation of the Brook Traffic light Tool” av Sophie KingHill. Hentet fra <i>Child Abuse review, Vol. 30: 16-21 (2021).</i>	Gi innsikt i det faglige verktøyet og evaluere kartlegging sverktøyet; trafikklyset .	Evaluering av Brook Traffic Light Tool som ressurs i arbeidet med barns seksuelle uttrykk.	Kirkpatrickmodellen ble anvendt som evalueringsmetode av læringstreningen. Datainnsamlingen er basert på blandede metoder av; 436 innledende spørreskjemaer, 60 detaljerte spørreskjemaer og 13 intervjuer (av fagpersoner som har benyttet det faglige verktøyet).	Verktøyet skapte både bevissthet og økt kompetanse om barnets seksuelle utvikling. I tillegg la verktøyet til rette for et fungerende tverrprofesjonelt samarbeid. Det ble dog avdekket noen kategoriseringsavvik – som ga rom for subjektiv tolkning.

4.1.1 Relevans for oppgavens problemstilling

Artikkel 1: “Exploring teachers’ lived experiences of child-on-child harmful sexual behaviour at school: an interpretative phenomenological analysis” (Waters et al., 2021).

I de deltakende skolene ble det avdekket mangler ved ansattstabens kompetanse og forståelse av fenomenet. Her ser jeg relevans til problemstillingens søken etter hvordan skoler kan arbeide med barnets seksualitet, herunder både *nærskoler* og *spesialskoler*. Artikkelen setter søkelys på hvilke dominerende praksiser og arbeidskulturer som eksisterer innad skolene, og hvordan disse påvirker ansattes arbeid. Funnene tar også for seg ulike utfordringer som følge

av manglende kompetanse – som på en annen side kan belyse hvilke forbedringspotensial skolene har (Waters et al., 2021).

Artikkel 2: “Preventing harmful sexual behaviour in primary schools: Barriers and solutions” (Draugedalen et al., 2021).

Dette er en norsk studie som jeg mener har sterk relevans til oppgaven, fordi funnene er i tråd med det norske samfunnets forståelsesramme og utdanningskunnskap om barn, seksualitet og problematisk/skadelig seksuell atferd. Det kommer fram i artikkelen at den manglende kompetansen om problematisk/skadelig seksuell atferd også kan medføre skadevirkninger på kvaliteten av seksualitetsundervisningen. I tillegg ble det avdekket relevante funn om hvordan det tverrprofesjonelle arbeidet påvirkes av usikkerhet og manglende kompetanse om barnets seksuelle uttrykk (Draugedalen et al., 2021).

Artikkel 3: “Abuse through sexual image sharing in schools: Response and responsibility” (Lloyd, 2020).

Artikkelen tar opp temaer i relevans til sosiokulturell påvirkning i forståelsen av seksualiteten og adresserer ulike seksuelle uttrykksformer på nett; *sexting* og *bildedeling*. Artikkelen er relevant fordi den presenterer problemstillingen i lys av en digital verden. Funnene fremhever at det likeså er viktig at de ansatte kjenner til digitale utfordringer og løsninger i arbeidet med barnets seksualitet, som i det fysiske rom (Lloyd, 2020).

Artikkel 4: “Assessing Sexual behaviours in Children and young people: A Realistic Evaluation of the Brook Traffic light Tool” (King-Hill, 2021).

Brook Traffic light Tool er et faglig digitalt verktøy anerkjent i UK, med formål å bistå fagpersonell i vurderinger av barn og unges seksuelle uttrykk. Relevansen av evalueringen ser jeg i sammenheng med den oversatte versjonen kjent som «Trafikklyset», oversatt av Birgit Hegge, som anvendes i Norge. Verktøyet forsøker å kategorisere seksuelle uttrykk etter sunn,

bekymringsfull og skadelig atferd. Artikkelen viser til fagpersoners opplevde erfaringer med verktøyet som en ressurs for kompetanseheving (King-Hill, 2021).

4.2 Diskusjon

I denne delen diskuteres funnene opp mot oppgavens problemstilling og presentert teori. Dette gjøres ved å kartlegge fagpersoner sine erfaringer i arbeid med seksualitet og diskutere det opp mot teoretiske perspektiver presentert i kapitlet om teori. Artikkel 1 anvender analogien om de tre apene i sin presentasjon av funn; *å ikke se, høre eller snakke* om problematisk og skadelig seksuell atferd (Waters et al., 2021). Denne analogien mener jeg kan benyttes i funnene på tvers av alle artiklene. Hva kan årsaken være for at fagpersoner på tvers av geografiske områder og klassetrinn uttrykker usikkerhet, manglende kompetanse og handlingskraft i arbeidet med barnets seksualitet?

4.2.1 Dominerende praksiser og forståelsesrammer på arbeidsplassen

På tvers av deltakende skoler i artikkel 1 ble det avdekket at manglende formell opplæring av ansatte ga større rom for personlige verdisyn og subjektive tolkninger i arbeidet med barnets seksualitet (Waters et al., 2021). Funn fra artikkel 3 viser til manglende overordnede retningslinjer i arbeidet med problematisk/skadelig seksuell atferd på nett (Lloyd, 2020), og lignende funn ble gjort i artikkel 2 hvor informantene fortalte om et behov for en systematisk tilnærming til saker av slik natur (Draugedalen, 2021, s. 6). Grunnforståelsen i sosialkonstruksjonismen handler om at en ikke anser kunnskap som en universell sannhet. Med en slik forståelse vil måten vi mennesker orienterer oss på, og hvordan vi skaper mening i fenomener og hendelser, være skapt i sosiokulturelle prosesser (Lock & Strong, 2014, s. 32). De ulike fagprofesjonene i skolen vil eksempelvis bære med seg praksiser og forståelser av fenomener betinget av egen utdanningsbakgrunn. Som tidligere nevnt vil barnevernspedagogen i skolen ha et annet opplæringsfokus enn læreren, men forsøke å tilpasse seg arbeidsplassens praksiser. En kollektiv organisering av ulike opplæringsfokus kan bidra til å skape en mangfoldig praksis, men på den andre siden også begrense barnevernspedagogens individuelle handlingsfrihet i arbeidet, så vel som andre profesjoner (Berg & Collin-Hansen, 2012, s. 48).

Spesialskolene i artikkel 1 tolket hovedsakelig de fleste seksuelle uttrykk som aldersadekvate

– kontra i nærskolene hvor barns seksualitet skapte usikkerhet, uavhengig av uttrykksform (Waters et al., 2021). I samsvar med teorier innen sosialkonstruksjonismen belyser dette hvordan sosiokulturelle prosesser vil være påvirkelige faktorer i menneskers tolkning og forståelse, og hvordan dette skaper ulike forståelsesrammer (Lock & Strong, 2014, s. 32). I artikkel 4 rapporterte informantene om en følelse av felleskap gjennom et felles faglig språk som resultat av opplæring i verktøyet «Trafikklyset» (King-Hill, 2021, s. 25). Resultatene fra artikkel 4 viser hvordan skolens ledelse gjennom felles opplæring om seksualitet – kan styrke ansattstaben ved å danne en felles forståelsesramme de kan arbeide etter (King-Hill, 2021). Foucault (1984) sine verk kan anvendes i forsøket på å utfordre vår egen forståelse av den dominante diskursen som eksisterer, ved å skape en bevisstgjørelse om at de praksiser og forståelsesrammer vi er omringet av – ikke nødvendigvis utgjør en absolutt sannhet om den eneste måten å handle på (Foucault, 1984, referert i Lock & Strong, 2014, s. 332). Slik jeg tolker Foucault sitt arbeid i relevans til artiklene, kan det tenkes at det er en ressurs å stille seg undrende til den overordnede, og til tider ubevisste, forståelsesrammen på arbeidsplassen. Hvorfor handler vi slik som vi gjør, og hvilken forståelse ligger til grunn for at vi tolker seksualiteten slik vi gjør?

Denne kritiske refleksjonen kan dog være utfordrende fordi arbeidsplassens kultur kan ha sterk innflytelse fra eksterne faktorer som media og politikk. Et eksempel på dette kan hentes fra artikkel 1 som viser sammenfallende opplevelser om at medias omdømme om spesialskoler var overveiende negativt og skapte redsel for å trå feil og risikere ytterligere kritikk og mistro i media (Waters et al., 2021, s.225). Spesielt gikk dette utover de mannlige informantene som fortalte om redsel for eget personlige og karrieremessige rykte, i tillegg til frykten for å miste jobben sin dersom de tok opp saker hvor elever uttrykte seg seksuelt i nærheten av dem (Waters et al., 2021, s. 224). Dette kan tyde på at overgrepsmønsteret i media, som fokuserer på voksne mot barn, og spesielt menn mot kvinner/menn mot barn – har innflytelse på informantene og hever terskelen for å søke hjelp. De kvinnelige informantene fra spesialskolene uttrykte på den annen side en redsel for egen sikkerhet dersom elever av motsatt kjønn uttrykte sin seksualitet, grunnet personlige opplevelser av å ha blitt seksualisert av det motsatte kjønn (Waters et al., 2021, s. 224).

4.2.2 Tverrprofesjonelt samarbeid; begrensninger og muligheter for ressursytelse

Informantene i artikkel 1, 2, 3 og 4 så styrker ved et tverrprofesjonelt samarbeid og anså det som en ressursnyttig kanal for informasjonsutveksling og kompetanseheving, men opplevde vansker med dette i praksis (Draugedalen, 2021; Lloyd, 2020; King-Hill, 2021; Waters et al., 2021). Spesialskolene A fra artikkel 1 viser erfaringer med utfordringer i samarbeidet grunnet manglende systematiske fremgangsmetoder, som resulterte i ensidig informasjonsutveksling, uten hensyn til faktorer som barnets alder og utviklingsnivå (Waters et al., 2021, s. 226). Draugedalen et al. (2021) fra artikkel 2 påpeker at mangler på en systematisk fremgangsmåte er hemmende i det tverrprofesjonelle samarbeidet (Draugedalen et al., 2021, s. 8). Ifølge Smebye (2008) kan utfordringer ved et tverrprofesjonelt samarbeid oppstå når ulike arbeidskulturer møtes (Smebye, 2008, referert i Almås et al., 2018, s. 139). Willumsen og Ødegård (2016) forsøker å illustrere denne utfordringen ved å definere fenomenet som at ulike fagprofesjoner har på ulike «faglige briller». Disse *brillene* illustrerer ulike kunnskaper, ferdigheter og verdier (Willumsen & Ødegård, 2016, referert i Almås et al., 2018, s. 78). Dette tolker jeg som verdier og forståelsesrammer forankret i ulike utdanningsbakgrunner, arbeidskulturer og tidligere arbeidserfaringer. De ulike profesjonene vil altså forsøke å forstå problemstillingen ut fra sine *faglige briller* (Kinge, 2012, s. 58).

Det tverrprofesjonelle samarbeidet *internt* i skolene kan anses å ha et overordnet ansvar for *opplæringsomsorgen*. Dette fagbegrepet kan anvendes i forsøket på å identifisere og samkjøre barnets oppvekst- og læringsvilkår. Eksempelvis kan barnevernspedagoger i skolene anvende sin faglige kompetanse om utfordrende oppvekstvilkår i arbeidet med barnets seksuelle uttrykk, og sammen med læreren tilrettelegge for bedre læringsvilkår i klasserommet. (Berg & Collin-Hansen, 2012, s. 6). Her ønsker jeg å trekke inn relevans fra Foucault (1984) sine teorier om å stille seg kritisk til sin hjelpende praksis. Et sosialkonstruksjonistisk perspektiv på handlingsmåter og praksiser innebærer også det å ha et bevisst og ubevisst kritisk forhold til sin egen praksis (Nordby et al., 2013, s. 20). Lingås (2005) påpeker at å stille seg selvkritisk til egen praksis, kan skape rom for forståelse av andres praksiser og faglige synspunkter (Lingås, 2005, referert i Nordby et al., 2013, s. 20). Kinge (2012) støtter dette og påpeker at i forsøket på å forstå hvorfor vi handler som vi gjør – legger vi også til rette for et fungerende samarbeid på tvers av profesjoner (Kinge, 2012, s. 28).

Funnene fra artikkel 2 viser dog til at kapasitets- og ressursbegrensninger kan gjøre kommunikasjonsprosessen i et tverrprofesjonelt samarbeid utfordrende. Eksempelvis informerte skolene i artikkel 2 om at helsesykepleiere var den mest brukte samarbeidspartneren i vanskelige saker. Helsesykepleierne uttrykte derimot at de ikke opplevde å strekke til grunnet manglende kapasitet (Draugedalen et al., 2021, s. 6) En annen faktor som ble avdekket var ambivalens ved å inngå et samarbeid med barnevernstjenesten, hos informantene i artikkel 2 (Draugedalen et al., 2021, s. 6). Informanter fra artikkel 2 fortalte om utfordringer ved informasjonsutvekslingen (Draugedalen et al., 2021, s. 8). I lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barnevern (barnevernsloven) kapittel 13, § 13-1 om taushetsplikt, er barnevernet gitt begrensninger gjennom juridiske rammer i informasjonsutvekslingen med andre forvaltningsorganer. En samarbeidsrelasjon med barnevern og politi innebærer elementer av et asymmetrisk maktforhold, i kontrast til samarbeid med andre instanser (Draugedalen & Kleive, 2022, s. 153). Med dette i betraktning kan det være et behov for å avklare roller og ansvar for å skape økt bevissthet om de ulike profesjonenes muligheter og begrensninger i samarbeidet. Nordby (2013) retter fokuset mot kommunikasjonsprosessen i et tverrprofesjonelt samarbeid, og mener denne er fundamental for et fungerende samarbeid (Nordby et al., 2013, s. 225). Forfatterne bak boken *Skadelig seksuell atferd i skolen: hvem kan hjelpe meg?* (Draugedalen & Kleive, 2022) foreslår at det å være bevisst hvilke utfordringer et tverrprofesjonelt samarbeid kan by på, vil være en styrke i samarbeidet (Draugedalen & Kleive, 2022, s. 153). I tillegg til å avklare roller og ansvar, viser funn i artikkel 4 til at et felles faglig språk er ressursnyttig i det tverrprofesjonelle arbeidet (KingHill, 2021).

4.2.3 «Trafikklyset» som faglig verktøy og ressurs for fagpersoner i skolen

Sexolog og spesialist i seksualitetsundervisning Margrete Wiede Aasland påpeker viktigheten av at fagpersoner evner å skille mellom aldersadekvat, bekymringsfull og skadelig seksuell atferd (Aasland, 2014, s. 76). Majoriteten av informantene rapporterte om økt forståelse og kunnskaper om aldersadekvat, problematisk og skadelig seksuell atferd, som et direkte resultat av treningen (King-Hill, 2021, s. 23). Det ble dog avdekket noen mangler ved trafikklyset hvor hendelser som ikke var illustrert, ga rom for subjektiv tolkning (King-Hill, 2021, s. 25). Sophie King-Hill ser også at trafikklyset ikke kan benyttes isolert i tolkningen av

barnets seksuelle handlinger – da seksuelle uttrykk er komplekse, og verktøyet kan forenkle tolkninger uten hensyn til barnets utvikling eller kontekst (King-Hill, 2021, s. 27). Foucault (1984) viste til betydningen av kontekst og kultur i sine studier om seksualiteten.

Normalatferd og normative uttrykk defineres i diskurser og påvirker samfunnets holdninger til seksuelle fenomener som tiltrekning, atferd og uttrykk (Foucault, 1984, referert i Lock & Strong, 2014, s.324). Ved å reflektere rundt eksisterende normative diskurser kan en forsøke å forstå hva som anses som normalt og avvikende i *gitt kontekst*. Forsker og sosiolog Siri Søftestad støtter dette og presiserer at vurderinger rundt barns seksuelle uttrykk alltid må reflekteres over, og sammenlignes med barnets aldersadekvate utvikling (Søftestad, 2018, s. 31).

Generelt var tilbakemeldingene fra kursingen om «Trafikklyset» positive og viste til økt faglig kunnskap om barns seksuelle uttrykk. Felles trening i verktøyet skapte relasjonsdannelse på tvers av profesjoner og dannet grunnlaget for videre tverrprofesjonelt samarbeid (King-Hill, 2021, s. 26). Informantene rapporterte derimot at dersom dette verktøyet skulle være en ressurs i arbeidet, bør alle parter og ledd i samarbeidet få kjennskap og trening i verktøyet – for å skape et felles forståelsesgrunnlag (King-Hill, 2021, s.26). Likeså har støtte fra ledelsen vist betydelige positive resultater i artikkel 2. Informantene fortalte om å kjenne seg mindre overveldet i vanskelige saker, og mer selvsikre med å involvere eksterne aktører, når de hadde gode relasjoner til ledelsen (Draugedalen et al., 2021, s. 5). Videre ønsker jeg å diskutere hvordan et tverrprofesjonelt samarbeid kan være en ressurs i arbeidet med barns seksualitet.

4.2.4 Seksualitetsundervisningen

Omtrent halvparten av norsk ungdom ser på porno. 57 % av utvalget så det for første gang innen de fylte 13 år, og 13 % hadde sett porno for første gang da de var 8 år eller yngre (Medietilsynet, 2020, s. 7). Det er ikke nødvendigvis skadelig at barn ser på porno, men det kan bidra til å endre virkelighetsoppfatningen og ha en negativ innvirkning på barnet (Seksuellatferd, u.å.b). Når barn blir nysgjerrige om kropp og seksualitet søker de gjerne informasjon fra internett, fremfor foreldre og andre voksne. Terskelen for å ty til internett er trolig lavere fordi materiale på internett er lettere tilgjengelig, i tillegg til at det gir barnet

muligheten til å være anonym (Allardyce & Yates, 2018, s. 119). I Redd Barna (2020) sin rapport om pornografi og skadelig seksuell innhold uttrykker norsk ungdom at de opplever det som vanskelig å finne «mildt» pornografisk innhold. Utvalget som regelmessig ser på porno, opplyser å ha sett aggressive fremstillinger av handlinger uten samtykke (Redd Barna, 2020, referert i Berggrav, 2020, s. 5). Dette mener jeg styrker behovet for at seksualitetsundervisning informerer om seksualiteten på internett, i tillegg til i det fysiske rom. Fagressursen/nettsiden Seksuellatferd.no understreker viktigheten ved å tidlig formidle og gi barn informasjon om samtykke og porno. Dess yngre barn er, og jo mindre kunnskap de har om porno, kan gjøre det vanskeligere for dem å forstå forskjellen på skuespill og virkelighet (Seksuellatferd.no, u.å.b).

Draugedalen et al. (2021) ser at læreres kunnskaper i artikkel 2 ble gjenspeilet i kvaliteten av arbeidet deres. Dersom informantene var usikre på hva som definerer sunn, problematisk og skadelig seksuell atferd, var de mindre komfortable med seksualitetsundervisningen og seksualiteten som generelt tema i skolen (Draugedalen et al., 2021, s. 7). Birgit Hegge (2018) hevdet at seksualitetsundervisningen i skolen kan bidra til å gi barnet trygge rammer for å dyrke seksualiteten sin sammen med jevnaldrende, og påpeker at voksne i skolen kan skape en trygg base for barnet å utvikle et språk og øve på å si nei (Hegge, 2018, s. 68). Denne kunnskapsutvekslingen skal gis i samsvar med barnets alder og modenhet (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, u.å.) Vygotskij (1978) sin teori om utviklingssonen i relevans til seksualitetsundervisningen kan forstås med at informasjonsutvekslingen bør skjer på et nivå hvor barnet evner å innta ny kunnskap (Vygotskij, 1978, referert i Lock & Strong, 2014, s. 164). Med andre ord kan teorien om den proksimale utviklingssonen (1978) benyttes som verktøy i utarbeidelsen av undervisningsopplegget.

Her ønsker jeg å diskutere begrensinger og muligheter ved å innhente eksterne ressurser til seksualitetsundervisningen. Et flertall av informanter fra artikkel 2 uttrykte et behov for å innhente ekstern hjelp i klasserommet (Draugedalen et al., 2021, s. 5), og informanter fra artikkel 3 uttrykte et behov for å innhente ekstern kompetanse om seksualiteten i en digital verden (Lloyd, 2020, s. 789). Sammenfallende funn fra artikkel 1 og artikkel 2 viser til fellestrekk hos informantene hvor de kjente på en overveldende rolle som lærer, med ansvar for både sosial og faglig læring (Draugedalen et al., 2021; Waters et al., 2021). Her kan

potensielt skoler benytte seg av eksterne ressurser for å avlaste og støtte lærere i seksualitetsundervisningen.

Fra min egen erfaring med seksualitetsundervisning hos barneskoler i Rogaland fylke ser jeg styrker ved å innhente eksterne aktører i formidlingen av tyngre temaer i seksualitetsundervisningen. Undervisningsopplegget hos Nok. sentrene er utarbeidet og revidert etter faglige vurderinger og empiri, i tillegg til at den formidles av ansatte med flere års erfaring om å snakke om vanskelige temaer (Nok. Norge, u.å.b). Funn fra artikkel 2 belyser derimot hvor stor innflytelse lærerens relasjon til sine elever har på formidling av budskap (Draugedalen et al., 2021, s. 8). I lys av teorien om de *signifikante andre* kan lærere innta en spesielt innflytelsesrik posisjon i formidlingen av budskap. Her ser jeg både styrker og svakheter ved innhenting av eksterne aktører i formidlingene av seksualitetsundervisningen. Jeg opplevde at et godt samarbeid mellom nok. senteret og skolene var ressursnyttig for begge parter. Gjennom samarbeid i forkant av undervisningen får partene avklart roller og ansvar i samarbeidet, og i etterkant av undervisningen blir ansatte og foreldre fra skolene tilbudt støtte og faglig veiledning hos senteret (Nok. Norge, u.å.a).

4.2.5 Fagpersoner i arbeidet med problematisk og skadelig seksuell atferd

Artikkel 1 og 2 viser til rapporteringer om usikkerhet ved hva som skiller sunn, problematisk og skadelig seksuell atferd, som en bidragende faktor til lite handlingskraft, dårligere selvtillit og usikkerhet i arbeidet (Draugedalen et al., 2021; Waters et al., 2021). Informant B fra gruppe 6 i artikkel 2 uttrykte sin bekymring for at hendelser og handlinger kan ha havnet under radaren ettersom vedkommende ikke har sett tegn på problematisk/skadelig seksuell atferd etter 10 år i yrket som lærer. Informant B reflekterte rundt om dette er grunnet manglende kunnskap fra sin side (Draugedalen et al., 2021, s. 4). Svak faglig kunnskap og manglende forståelse av fenomenet kan være en bidragende faktor til at fagpersonen kjenner et ubehag i arbeid med saker av slik art (Ingenes & Kleive, 2011, s. 73). Dette kan føre til at voksne enten unngår intervensjon fullstendig, eller involverer seg for mye i barnets utforskning. Voksne sin rolle i barnets seksuelle utforskning kan være å veilede, korrigere og skape rammer for trygge og gode utviklingsmessige muligheter (Hegge, 2018, s. 68). Å kjenne til hva som gjør en sårbar, hva som er utfordrende og ukomfortabelt, kan være en nyttig ressurs i møte med andres seksualitet. Det handler om å tåle å stå i møtet med barnets

seksuelle uttrykk. Disse uttrykkene kan komme i form av fortellinger, spørsmål, følelser og nytelse (Hegge, 2018, s. 16).

I artikkel 3 vises det til funn hvor manglende veiledning til ansattstaben ga rom for at fagpersoner utviklet egne responser og tiltak (Lloyd, 2020, s. 224). Med sosialkonstruksjonismen som overordnet forståelsesramme vil synet på barn og barndom påvirkes av flere faktorer og endrer seg parallelt med vår forståelse og kunnskap. Hva vi tolker som normale seksuelle uttrykk hos barn vil også si noe om hva vi anser som problematisk og skadelig. Eksempelvis kan refleksjoner hentet fra en informant i nærscole C fra artikkel 1 illustrere dette. Informanten fortalte at barn i 6-årsalderen utenkelig kunne være seksuelle og opptre deretter. Waters og kolleger (2021) avdekket at dette synet på barn og seksualitet hemmet ansatte i avdekking av tegn på skadelig seksuell atferd blant elevene (Waters et al., 2021, s. 224).

Waters og kolleger (2021) ser at spesialskolene (A og B) anvendte en kjønnsbasert tilnærming til problematisk seksuell atferd, som unnskyldte flere saker som *normalatferd* (Waters et al., 2021, s. 223). Informant B fra spesialskolen hevdet at en ikke unnslipper ubehagelige seksuelle uttrykk i et klasserom fullt av gutter (Waters et al., 2021, s. 223). Om dette er vurderinger basert på empiri og faglige kunnskaper om barn og seksualitet, fremkommer ikke i artikkelen eller i svaret til informanten. Det fremkommer heller ikke om tolkningen er betinget av subjektive oppfatninger basert på personlige verdier og holdninger om seksualitet. Artikkel 3 avdekker en kjønnsbasert dobbeltstandard med innflytelse fra media (Lloyd, 2020). Jenny Lloyd (2020) observerte at gutter utviklet en kulturell kapital når de oppbevarte og delte jenters nakenbilder, mens jenter på den andre siden, ble skambelagt handlingen og ansvarliggjort dersom bildene kom på avveie (Lloyd, 2020, s. 787). Videre hevder Lloyd (2020) at ansatte sin forståelse av sexting og bildedeling er en gjenspeiling av moralske normer i samfunnet hvor jenters seksualitet må beskyttes, kontra gutters som må reguleres (Lloyd, 2020, s. 787).

Den hjelpende praksisen, som White og Epston (1990) refererte til som eksternalisering, ønsker jeg å forsøke å illustrere som en tilnærming til barn som utviser problematisk/skadelig seksuell atferd. Ifølge White og Epston (1990) gir eksternalisering individet en sjanse til å danne seg en ny eller annerledes forståelse av situasjonen sin. Gjennom eksternalisering kan

de tilsynelatende bestemte egenskapene som tilskrives barnet bli mindre bestemte og derav også mindre hemmende for videre utvikling (White & Epston, 1990, referert i Lock & Strong, 2014, s. 323). Dersom gode og positive egenskaper fremheves, kan det resulteres som utviklingsfremmende, men dersom en blir tildelt negative stereotyper og fordommer kan det fremme *negative selvoppfyllende profetier* (Helgesen, 2017, s. 316).

Draugedalen et al. (2021) argumenterer i sin forskning fra artikkel 2 om de muligheter lærere besitter i sin rolle på skolen. De hevder at lærere har mulighet til å adressere sosiale problemer i dialog med elevene og dermed skape et felleskap med rom for diskusjon som kan bidra til å forme holdninger og forståelser av ulike fenomener (Draugedalen et al., 2021, s. 3). Lærere som de signifikante andre, kan bidra med å støtte opp og styrke selvutvikling og barnets mestringsevne ved å anerkjenne barnets uttrykk (Østerhaug & Ellingsen, 2014, s. 119). I arbeid med problematisk eller skadelig seksuell atferd vil lærere kunne benytte sin unike posisjon til å forebygge, avdekke og sette inn tiltak – sammenlignet med andre instanser i arbeid med barn (Draugedalen & Kleive, 2022, s. 87). Teorien om speiling støtter hvordan fagpersoner gjennom relasjon, støtte og regulering kan bidra til å forme barnets identitet (Almås et al., 2018, s. 114). Denne teorien argumenterer for hvordan vi speiler oss i andre - særlig de signifikante andre sine responser på våre uttrykk og atferd (Østerberg, 2012, s. 82).

5.0 Avslutning

Det er interessant at de 4 overnevnte artiklene viser til sammenfallende funn i deltakernes opplevelser av usikkerhet, manglende faglige kunnskaper og et overveldende ansvar i arbeidet med barnets seksualitet (Draugedalen, 2021; Lloyd, 2020; King-Hill, 2021; Waters et al., 2021). Jeg ønsker dog å understreke at funnene inkludert i denne besvarelsen ikke er representative, ettersom de kun speiler et utvalg av representanter fra et fåtall av skoler i Norge og UK. Jeg er fornøyd med valget av litteraturstudie som metode for innsamling av data, fordi det ga meg en bredere oversikt over forskningsstatusen i feltet. Det hadde vært interessant å undersøke seksualitetens status isolert i det norske samfunn og i det norske skolesystemet, men det var begrenset med nyere forskning i feltet. I tillegg ser jeg et behov for at kartleggingsverktøyet Trafikklyset også evalueres i norsk kontekst, ettersom det ble funnet kategoriseringsavvik i evalueringen fra artikkel 4 (King-Hill, 2021). Evalueringer av

trafikklyset kan bidra til å kvalitetssikre verktøyet som ressurs i arbeidet med barns seksuelle uttrykk (King-Hill, 2021, s.29).

Før søkelyset rettes mot skolen sitt arbeid med problematisk og skadelig seksuell atferd, burde vi heller stille oss spørsmålet om hvordan vi kan gjøre ansatte i barneskolen *trygge nok* til å møte barnets seksuelle uttrykk? Draugedalen et al. (2021) presiserer ledelsens rolle i kvalitetssikringen av fagpersoners arbeid med barnets seksualitet, ved å legge til rette for en trygg base – for ansatte og elever (Draugedalen et al., 2021, s. 8). Mine tanker retter seg derfor umiddelbart til skolens ledelse. Hvordan kan ledelsen tilrettelegge for organisatorisk støtte og kompetanseheving i ansattstaben, slik at de ansatte kjenner seg tryggere i arbeidet med barnets seksuelle uttrykk? Artikkel 1 og 3 viste også til kjønnsbaserte tilnærminger i forståelsen av barnets seksuelle uttrykk (Lloyd, 2020; Waters et al., 2021), og jeg kjenner jeg blir mer nysgjerrig på hvordan forståelsen av kjønn påvirker vår forståelse av seksualitet, og hvorvidt dette påvirker praksiser og forståelsesrammer innad norske barneskoler.

Litteraturliste

- Allardyce, S., & Yates, P. (2018). *Working with Children and Young People who have displayed Harmful Sexual Behaviour*. Dunedin Academic Press. *15 sider (1 kapittel) Almås, S. H., Vasset, F., & Ødegård, A. (2018). *Tverrprofesjonell samarbeidslæring (TPS): For bachelorstudenter i helse- og sosialfag*. Fagbokforl. *25 sider (3 kapitler)
- Aasland, M. W. (2014). «-si det til noen-»: *En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge* (3. utg.). Cappelen Damm akademisk. * 17 sider (1 kapittel)
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet. (u.å.). *Ungdom og seksualitet*. Bufdir. Hentet 11.februar 2023 fra <https://www.bufdir.no/foreldrehverdag/ungdom/grenserbekymring-og-sex/ungdom-og-seksualitet/> *1 side (625 ord)
- Berggrav, S. (2020). «Et skada bilde av hvordan sex er»: *Ungdoms perspektiver på porno*. Redd Barna. Hentet 11.februar 2023 fra <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/2020/rapport-redd-barnamai-2020-et-skada-bilde-av-hvordan-sex-er.pdf>
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal. *4 sider (1 kapittel)
- Draugedalen, K., & Kleive, H. (2022). *Skadelig seksuell atferd i skolen: Hvem kan hjelpe meg?* Universitetsforlaget. *205 sider (hele boken)

- Draugedalen, K., Kleive, H., & Grov, Ø. (2021). Preventing harmful sexual behavior in primary schools: Barriers and solutions. *Child Abuse & Neglect*, 121, 1–11.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105295>
- Ey, L.-A., & McInnes, E. (2022). *Harmful Sexual Behaviour in Young Children and Pre-Teens: An educational issue*. Routledge. * 32 sider (3 kapitler)
- Foucault, M. (2001). *Seksualitetens historie 2: Bruken av nytelsene* (E. Schaanning, Overs.; 2. utg.). EXIL. * 16 sider (1 kapittel)
- Foucault, M. (2002). *Seksualitetens historie 3: Omsorgen for seg selv* (E. Schaanning, Overs.; 3. utg.). EXIL.
- Frønes, I. (2006). *De likeverdige: Om sosialisering og de jevnaldrendes betydning* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Hackett, S. (2014). Children and Young People with Harmful Sexual behaviours. I *Children Behaving Badly?* (s. 121–135). John Wiley & Sons, Ltd.
<https://doi.org/10.1002/9780470976586.ch9> * 15 sider (1 kapittel).
- Hafstad, S. G. (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år* (Nr. 4). NKVTS. Hentet 11.februar 2023 fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/10/Rapport_4_19_UEVO.pdf
- Hegge, B. (2018). *Med hjertet for seksualiteten — Veiledning til sunn seksuell helse hos barn og unge*. Hertervig forlag. * 150 sider (hele boken)
- Helgesen, L. A. (2017). *Menneskets dimensjoner: Lærebok i psykologi* (3. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2016). *Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017–2022)*. Regjeringen. Hentet 27. januar 2023 fra https://www.regjeringen.no/contentassets/284e09615fd04338a817e1160f4b10a7/strategi_seksuell_helse.pdf
- Helsedirektoratet. (2019, 3. desember). *Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge*. Helsedirektoratet. Hentet 27.januar 2023 fra <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/tidlig-oppdagelse-av-utsatte-barn-ogunge>
- Helsekompetanse. (u.å.). *Hvem utøver?* Helsekompetanse. Hentet 27. januar 2023 fra <https://min.helsekompetanse.no/mod/book/view.php?id=2000&chapterid=1244>
- Ingenes, E. K., & Kleive, H. (2011). *I møte med unge overgripere*. Gyldendal Akademisk. * 31 sider (2 kapitler)

- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring: Innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Høyskoleforlaget. * 35 sider (3 kapitler)
- Jensen, M., Garbo, E., Kleive, H., Grov, Ø., & Hysing, M. (2016). Gutter i Norge med skadelig seksuell atferd. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 53(5).
<https://psykologtidsskriftet.no/vitenskapelig-artikkel/2016/05/gutter-i-norge-medskadelig-seksuell-atferd> *1 side (566 ord)
- Kinge, E. (2012). *Tverretattlig samarbeid omkring barn: En kilde til styrke og håp?* Gyldendal akademisk.
- King-Hill, S. (2021). Assessing Sexual Behaviours in Children and Young People: A Realistic Evaluation of the Brook Traffic Light Tool. *Child Abuse Review*, 30(1), 16–31. <https://doi.org/10.1002/car.2664>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Lloyd, J. (2020). Abuse through sexual image sharing in schools: Response and responsibility. *Gender and Education*, 32(6), 784–802.
<https://doi.org/10.1080/09540253.2018.1513456>
- Lock, A., & Strong, T. (2014). *Sosial konstruksjonisme: Teorier og tradisjoner*. Fagbokforlaget. *37 sider (3 kapitler)
- Medietilsynet. (2020). *Barn og medier - Ungdoms erfaring med porno på nett - Delrapport 5*. Medietilsynet. Hentet 11.februar 2023 fra
https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medierundersokelser/2020/200526-delrapport-5-ungdoms-erfaring-med-porno-pa-nett_barnog-medier-2020_.pdf
- Myhre, A. K. (2016). Hvordan se det vi ikke ønsker å se — Fysiske og psykososiale symptomer. I O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Gyldendal akademisk.
- Nok. Norge. (u.å.a). *Et helhetlig tilbud*. Nok. Norge. Hentet 10.mars 2023 fra
<https://noknorge.no/sentrenes-forebyggende-arbeid-i-skolen/>
- Nok. Norge. (u.å.b). *Forebyggende arbeid*. Nok. Norge. Hentet 10.mars 2023 fra
<https://noknorge.no/forebyggende-arbeid/>
- Nok. Sør-Vest. (u.å.). *Nok. Sør-Vest*. Nok. Sør-Vest. Hentet 11.februar 2023 fra
<https://www.nok-sorvest.no/>
- Nordby, H., Bennin, C., & Buer, B. A. (2013). *Etikk i barnevern*. Gyldendal akademisk.

- Norsk Helseinformatikk. (2021, 14. april). *Pubertet og ungdomstid*. NHI. Hentet 11. februar 2023 fra <https://nhi.no/sykdommer/barn/vekst-og-utvikling/pubertet/> * 1 side (488 ord)
- Politiet. (2019). *Voldtekstsituasjonen i Norge 2019*. Politiet - Kripes. Hentet 27.januar 2023 fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/voldtekt-og-seksuallovbrudd/voldtektssituasjonen-i-norge-2019.pdf>
- Sandvik, M., Tennfjord, O. S., Draugedalen, K., & Larsen, K. (2021). *Forebygging og håndtering av problematisk og skadelig seksuell atferd hos barn og unge: En veileder for ansatte i barne- og ungdomsskolen*. Seksuellatferd. https://www.seksuellatferd.no/wp-content/uploads/2021/02/rvts_seksuellatferd_3februar_web.pdf *41 sider (hele artikkelen)
- Schiefloe, P. M. (2019). *Mennesker og samfunn: Innføring i sosiologisk forståelse* (3. utg.). Fagbokforlage. Seksuellatferd. (u.å.a). *Bekymringsfull seksuell atferd*. Seksuellatferd. Hentet 11. februar 2023 fra <https://www.seksuellatferd.no/bekymringsfull-seksuell-atferd/> *1 side (732 ord)
- Seksuellatferd. (u.å.b). *Porno*. Seksuellatferd. Hentet 11. februar 2023 fra <https://www.seksuellatferd.no/porno/> *2 sider (932 ord)
- Seksuellatferd. (u.å.c). *Skadelig seksuell atferd*. Seksuellatferd. Hentet 11. februar 2023 fra <https://www.seksuellatferd.no/skadelig-seksuell-atferd/> *1 side (619 ord)
- Seksuellatferd. (u.å.d). *Sunn seksuell atferd*. Seksuellatferd. Hentet 11. februar 2023 fra <https://www.seksuellatferd.no/sunn-seksuell-atferd/> * 1 side (753 ord)
- Seksuellatferd. (u.å.e). *Trafikklyset*. Seksuellatferd. Hentet 11. februar 2023 fra <https://www.seksuellatferd.no/trafikklyset/> *12 sider (hele veilederen)
- Seksuellatferd. (u.å.f). *Utviklingshemming og/eller autisme*. Seksuellatferd. Hentet 27.januar 2023 fra <https://www.seksuellatferd.no/barn-og-ungdom-med-utviklingshemming/> *1 side (701 ord).
- Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*. Universitetsforlaget.
- Thidemann, I.-J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter: Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving* (2. utg.). Universitetsforlaget. *129 sider (hele boken).
- Vorland, N., Selvik, S., & Hjorthol, T. (2018). *Tverretatlig samarbeid om barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd* (Nr. 3). Nasjonal kunnskapssenter mot vold

og traumatisk stress.

https://www.nkvts.no/content/uploads/2018/09/NKVTS_Rapport_3-18_SSA.pdf *17 sider (1 kapittel).

Waters, J., Anstey, S., Clouston, T., & Sydor, A. (2021). Exploring teachers' lived experiences of child-on-child harmful sexual behaviour at school: An interpretative phenomenological analysis. *Journal of Sexual Aggression*, 27(2), 219–232.

<https://doi.org/10.1080/13552600.2021.1896810>

Østerberg, D. (2012). *Sosiologiens nøkkelbegreper og deres opprinnelse* (7. utg.). Cappelen Damm akademisk. *9 sider (1 kapittel)

Østerhaug, R. S., & Ellingsen, I. T. (2014). *Barnevernets brennpunkt: Beslutningsgrunnlag og beslutninger*. Universitetsforl.

Øverli, I. T., Vorland, N., Kruse, A. E., Hjorthol, T., & Blix, I. (2018). «Også disse barnas beste»: *Kommunalt barneverns arbeid mot barn og unge med problematik eller skadelig seksuell atferd* (Nr. 1). Nasjonal kunnskapssenter mot vold og traumatisk stress. https://www.nkvts.no/content/uploads/2018/09/NKVTS_Notat_1-18.pdf *12 sider (1 kapittel)

Selvvalgt pensum: 874 sider.